

Żeglarstwo - alternatywną formą aktywności ruchowej dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

*W twardym trudzie żeglarskim hartują się charaktery
Mariusz Zantski*

Myśl wypowiedziana przez nauczyciela i wychowawcę młodzieży nie straciła na aktualności w dobie wysokiego rozwoju cywilizacji i licznych udogodnień, które człowiek zmienił w źródło hipokinezy, a często w przyczynę wypadków, których sam jest ofiarą. Żeglarstwo jest jedną z tych form rekreacji i turystyki, którą uprawiać może każda osoba bez względu na swoje psychomotoryczne ograniczenia. Jednocześnie jest to forma sportu, do którego uprawiania konieczne jest zdobycie określonych umiejętności i pewnego zasobu wiedzy teoretycznej, co jest realizowane w szkoleniu żeglarskim.

Mówi się, że najlepsi żeglarze rodzą się daleko od morza. W bogatym życiu społeczności żeglarskiej Krakowa brakuje, podobnie zresztą jak w życiu publicznym, obecności osób nie w pełni sprawnych. Dzięki rozwojowi stowarzyszeń społecznych, w tym Polskiego Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych w Krakowie, otwiera się szansa na zmianę tej sytuacji. Rozpoczęte w 1995 roku szkolenie żeglarskie dzieci i młodzieży, w tym niepełnosprawnej, po dwóch latach daje efekty. Jeszcze 10 lat temu na organizowanej w Krakowie konferencji na temat żeglarstwa brak było doniesień o działalności żeglarskiej niepełnosprawnych w Polsce. Z nutą zazdrości mówiono o patentach zdobywanych przez niepełnosprawnych w Wielkiej Brytanii. Dzisiaj ta nuta pojawi się, gdy mówić będziemy o przeróbkach adaptacyjnych łodzi umożliwiających funkcjonowanie na nich niepełnosprawnych. Nie ma też żadnych uregulowań w kwestii szkolenia i rywalizacji sportowej niepełnosprawnych żeglarzy.

W takiej sytuacji wypada za sukces uznać wyrażenie w 1996 roku zgody na uprawianie żeglarstwa przez osoby niesłyszące na warunkach zaproponowanych przez PZZ przez ówczesne Ministerstwo Komunikacji i Główny Inspektorat Żegluga Śródlądowej.

Aby przypomnieć, że na arenie międzynarodowej niepełnosprawni żeglarze są obecni od wielu lat trzeba wspomnieć o wyczynie małżeństwa niepełnosprawnych, którzy na własnym zaadaptowanym jachcie opłynęli glob, o budowie statku "Soreu Larsen", który jest ośrodkiem rehabilitacji i jednocześnie szkołą pod żaglami dla niepełnosprawnych, o prężnym klubie żeglarskim działającym w Wielkiej Brytanii, który jako jeden z pierwszych w latach osiemdziesiątych organizował szkolenie żeglarskie dla niepełnosprawnych.

W tym miejscu można wymienić szereg organizacji i klubów żeglarskich prowadzących działalność sportową, edukacyjną i integracyjną jak: British Paraplegic Sailing Association, The Disabled Sailing Association of British Columbia, Canadian Yachting Association, Royal Yacht Association - Sailability, czy w końcu działający przy Międzynarodowym Komitecie Paraolimpiad IFDS (International Foundation Disabled Sailing).

W ostatnim okresie rozegrano szereg zawodów sportowych dla niepełnosprawnych żeglarzy, z których wymienić należy: Mistrzostwa Europy Żeglarzy Niepełnosprawnych - Hiszpania 1995, Międzynarodowe Mistrzostwa Kanady 1996 dla żeglarzy z niepełnosprawnością, Regaty Paraolimpijskie w Los Angeles 1996.

Stwierdzenie, że sport jest atrakcyjną formą usprawniania leczniczego nie budzi wątpliwości pod warunkiem, że będzie ono służyć osobie niepełnosprawnej uwzględniając cele, które chyba najlepiej określił Lorenzen [3]. Żeglarstwo jest sportem, który pozwala osobom niepełnosprawnym fizycznie konkurować ze sprawnymi na równych warunkach, wymaga jednak zdobycia wiedzy i umiejętności, a niekiedy adaptacji łodzi, co osiąga się w szkoleniu i praktyce żeglarskiej. Istnieje

znaczna liczba osób niepełnosprawnych zdolnych opanować sztukę żeglarską.
Praca ta jest próbą zweryfikowania trwającego od dwóch lat szkolenia żeglarskiego obejmującego dzieci i młodzież, w tym niepełnosprawną.

Material i metody badawcze

Do analizy efektów szkolenia żeglarskiego posłużono się skalą oceniającą poziom zainteresowania i umiejętności oraz zdobycie patentu żeglarza jachtowego. Oceną objęto dzieci i młodzież niepełnosprawną uczestniczącą w sportowych obozach szkoleniowych: żeglarskich i żeglarsko - hippicznych oraz regatach, (tab. 1)

Uczestników obozów podzielono ze względu na rodzaj dysfunkcji i wyodrębniono dziewięć grup (tab. 2):

- Grupa 1 uszkodzenie narządu słuchu;
- Grupa 2 upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim;
- Grupa 3 upośledzenie umysłowe w stopniu ciężkim (w tej grupie znalazło się jedno dziecko z cechami autyzmu, jedno z zespołem Dawna, dwie osoby ciężko upośledzone umysłowo);
- Grupa 4 mózgowe porażenie dziecięce, z których większość stanowi postać diplegia spastica, poruszających się samodzielnie lub o kulach;
- Grupa 5 skoliozy zaawansowane i mniejsze, stany po wrodzonych dysplazjach stawów biodrowych, skrócenia kończyn dolnych o różnej etiologii;
- Grupa 6 zniekształcenie narządu ruchu powstałe w przebiegu różnych chorób układowych jak: artrogrypoza, wrodzona dysplazja wielonasadowa, wady nabyte (przykurczę w stawach uniemożliwiające ich prawidłowe funkcjonowanie), wady wrodzone (np. brak kończyny górnej) itd.;
- Grupa 7 niedowłady wielokończynowe, czyli osoby z porażeniem trzech kończyn po poliomyelitis, z porażeniem kończyn dolnych, po urazie rdzenia kręgowego, z wysoką przepukliną oponowo - rdzeniową;
- Grupa 8 dzieci chore na jałowe martwice kości, choroba Osgood -Schlatera, Scheurmaua, idiopatyczna osteoporoza młodzieńcza;
- Grupa 9 dzieci cierpiące na schorzenia przemiany materii (cukrzyca) i schorzenia iuternistyczne (astma, zapalenie dróg moczowo-płciowych).

Do oceny zainteresowania żeglarstwem posłużono się skalą od 0 - 10 pkt dokonywaną każdorazowo po kolejnym etapie szkolenia przez Kierownika Wyszukolenia Żeglarskiego i kadre instruktorską. Do analizy wzięto najlepszy wynik uzyskany przez dziecko. Dla uproszczenia analizy wyszczególniono klasę o wysokim (9-10 pkt), średnim (6-8 pkt) oraz przeciętnym (3 - 5 pkt) i miernym zainteresowaniu (0 -2 pkt). Poziom umiejętności również oceniono na podstawie skali 10 pkt i czterech klas, w których zdobyte punkty odzwierciedlają stopień opanowania umiejętności żeglarskich [2].

Poziom wysoki (9 - 10 pkt) - opanowanie manewrów prostych, głównych złożonych, awaryjnych i znajomość dobrej praktyki żeglarskiej. samodzielne przystosowanie swoich reakcji i zachowań do zmieniających się warunków środowiska zewnętrznego, umiejętność kojarzenia i rozwiązywania problemów w stopniu wymaganym na patent żeglarza jachtowego.

Poziom średni (6 - 8 pkt) - opanowanie manewrów prostych, głównych, złożonych w warunkach spokojnej żeglugi w obecności instruktora i pływaniu pod nadzorem.

Poziom przeciętny (3 - 5 pkt) - opanowanie manewrów prostych i głównych, praca załogi na jachcie, opanowanie czynności pomocniczych.

Poziom mierny (0-2 pkt) - opanowanie czynności pomocniczych, wiązanie prostych węzłów, pagajowanie, wiosłowanie na łodzi z pomocą instruktora, minimalne umiejętności taklowania jachtu.

Do analizy wzięto najlepszy wynik jaki dana osoba osiągnęła w szkoleniu.

Uczestnicy szkolenia żeglarskiego byli klasyfikowani przez zespół. w skład którego wchodził lekarz, rehabilitant, psycholog, instruktor PZZ.

Wyniki badań

Średnio każdy uczestnik obozu żeglarskiego w 1995 roku wypływał 72 godziny i uczestniczył w 8 godzinach zajęć teoretycznych. W roku 1996 wypływał 90 godzin, uczestnicząc w regatach dodatkowo 15 godzin. Na obozach żeglarsko - hippicznych było około 24 godziny pływania i 4 godziny zajęć teoretycznych. Zatem uczestnik szkolenia ma około 180 godzin wypływanych (dla porównania student AWF kierunku wychowania fizycznego pływa 40 godzin podstawowe i 60 fakultatywnie).

Na uwagę zasługuje wysoki poziom zainteresowania (66%) w grupie 4 M.P.Dz. (tab. 3). Młodzież z niedowładami wielokończynowymi znajduje się w klasie wysokiego i średniego zainteresowania, co świadczy o wysokim poziomie motywacji. Podobnie jest w grupie 8. W grupie skolioz wysokie zainteresowanie obserwuje się u więcej niż 50% osób. Również w grupie I (głusi) 76% prezentuje wysoki i średni poziom zainteresowania.

Stosunkowo najniższe zainteresowanie daje się zaobserwować u upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim i ciężkim, ale znacząca jest wysoka motywacja do żeglarstwa u dziecka z zespołem Downa,

Pod względem poziomu zdobycia umiejętności żeglarskich (tab. 4) również wyróżniają się osoby z mózgowym porażeniem dziecięcym, skoliozami i niedowładami kończyn, które najczęściej znajdują się w klasie średniej i wysokiej.

Stosunkowo duże rozproszenie panuje w grupie uszkodzeń narząd u słuchu, gdzie niemal 40% osiągnęło wynik mierny i przeciętny.

Przeciętne wyniki dzieci z grupy chorób innych daje się tłumaczyć młodym wiekiem tych uczestników. Usprawiedliwione wydaje się być tak słabe opanowanie umiejętności przez osoby z ograniczeniem rozwoju umysłowego. Na uwagę zasługuje fakt, iż 2 uczestników na 21 zdobyło umiejętności pozwalające na samodzielne prowadzenie jachtu, a 4 na prowadzenie jachtu pod nadzorem.

Na uwagę zasługuje fakt, że po pierwszym roku szkolenia pozytywnie egzamin złożyło 40% zdających, a po drugim roku szkolenia aż 73% zdających (tab. 5).

Na podkreślenie zasługuje osoba chłopca po porażeniu polio z niedowładem 3-kończynowym, po licznych zabiegach korekcyjnych, który wykazał się umiejętnościami pozwalającymi na posługiwanie się patentem żeglarza jachtowego już po pierwszym roku szkolenia.

Czy żeglarstwo może być alternatywną formą ruchu dla niepełnosprawnych, skoro nie jest to forma rekreacji tania, dostępna i powszechna w Polsce? Wydaje się, że warto stworzyć system umożliwiający włączenie osób niepełnosprawnych w tę formę rekreacji i rehabilitacji przez sport. Ekskluzywność tego sportu, trudności adaptacyjne, trudności związane z pokonywaniem barier, w tym architektonicznych, konieczność zdobycia określonej wiedzy i pakietu umiejętności paradoksalnie czyni ten sport niezwykle atrakcyjnym dla niepełnosprawnych, o czym świadczy wysokie zainteresowanie osób z M.P.Dz., porażeniem kończyn dolnych, niedowładami i niesłyszącymi.

Wymagany poziom umiejętności, konieczność przekraczania własnych możliwości ruchowych i

psychicznych, wysiłek fizyczny i psychiczny, który niewątpliwie towarzyszy żeglarsztwu jest silnym stymulatorem rozwoju psychoruchowego - i jak wynika z badań - jest chętnie akceptowany i podejmowany.

Wspomniane umiejętności żeglarskie wymagają doskonalenia w celu wykształcenia możliwości szybkiego reagowania i rozwiązywania problemów, w jakich znajduje się załoga jachtu żaglowego. Uwarunkowania niepełnosprawnych, umiejętność dopasowania swojego ciała do zmiennych warunków równowagi podczas ruchu jachtu. zaburzona koordynacja wzrokowo - ruchowa, osłabienie siły i wytrzymałości mięśni, zmniejszenie ruchomości w stawach są czynnikami utrudniającymi, ale nie uniemożliwiającymi żeglowanie.

Dlatego potrzeba więcej czasu na opanowanie nowych umiejętności. Stąd postuluje się, aby szkolenie żeglarskie wydłużyć w czasie. Należałoby rozdzielić uprawianie żeglarsztwa dla sportu, gdzie niewątpliwie decydujące znaczenie odgrywa czynnik rywalizacji, od żeglowania dla przyjemności, rekreacji. Do tej drugiej grupy można włączyć dzieci nawet z ciężkim upośledzeniem umysłowym, gdyż - jak wynika z obserwacji - daje to duże poczucie zadowolenia. W tych przypadkach nie wydaje się celowe prowadzenie zaawansowanego szkolenia, a raczej dostarczenie przyjemności z żeglowania, co może być możliwe wtedy, gdy jest to tylko jedna osoba w załodze 4-osobowej. Żeglarsztwo jako pewna atrakcja, przyjemność nadaje się dla każdego człowieka i stwarza możliwość rozwijania cech psychicznych, intelektualnych i fizycznych.

O poważniejszym traktowaniu żeglarsztwa możemy mówić wtedy, kiedy jest ono własnym wyborem dziecka czy osoby dorosłej, także niepełnosprawnej. Jest to odpowiedź na wyzwanie, jakie stawia żywioł - woda, technika - jacht, sprzęt i człowiek - współzałogant. U młodzieży poddanej obserwacji daje się zauważyć pozytywne zmiany w kształtowaniu takich cech osobowości jak: zdecydowanie, punktualność, aktywność, współdziałanie w grupie, wyrobienie niezależności i samodzielności, odwaga. Nauka i doskonalenie umiejętności żeglowania rozwija pamięć, umiejętność kojarzenia, a nade wszystko przewidywania. Konieczność zadbania o możliwość pływania, dojazd do akwenu, taklowanie łodzi i w końcu pełnienie funkcji załoganta. a z czasem sternika wymusza aktywność i pozwala utrzymać narząd ruchu w sprawności niezbędnej dla osoby niepełnosprawnej. Trening sportowy nawet w formie niesystematycznej wpływa dodatnio na podniesienie odporności i ogólnej wytrzymałości.

U niepełnosprawnych żeglarzy nie wolno zapomnieć o kinezyterapii, a więc zastosowaniu ruchu jako leku, czemu żeglarsztwo nie przeszkadza, a nawet pomaga, bo na wyjazdach, obozach ćwiczy się łatwiej i lepiej. Nie sposób pominąć wychowawczego oddziaływania instruktora na swoich podopiecznych. Ramy tego opracowania nie pozwalają zająć się tym tematem dogłębnie.

W końcu możliwość wykonania czegoś wyjątkowego, czym jest żeglowanie dostarcza osobie niepełnosprawnej przyjemności i radości, co wyraża się w określeniach słownych po zejściu na ląd: "było super", "chwieje mi się grunt pod nogami, ale było fajnie", "ale przechyły".

Żeglowanie zawsze wiąże się z nawiązaniem bliskich kontaktów społecznych (rzadko pływa się samemu), z żeglarsztwem kojarzy się gitara i śpiewana shanta i to jest cenne, że łatwiej sobie uświadomić słowa Tomasa Mertoua "Nikt nie jest samotną wyspą".

Podsumowując 2 letnią żeglarską działalność PSON można stwierdzić, że dla wielu prawdziwe są słowa "Navigare Necesse Est" (konieczne jest żeglować).

Wnioski

1. Konieczny jest dobór uczestników szkolenia żeglarskiego przez zespół badający (lekarz, rehabilitant, instruktor PZZ), który powinien uwzględnić stopień i rodzaj niesprawności oraz możliwość stworzenia wacht umożliwiających szkolenie i pływanie dla przyjemności.
2. Program szkolenia żeglarskiego należy wydłużyć w czasie wprowadzając atrakcyjne formy zdobywania i nazywania kolejnych stopni zaawansowania żeglarskiego, up. biskopt, majtek, starszy majtek, żeglarz o.m.c. itp.

3. Po wstępnym okresie szkolenia należy dokonać weryfikacji jego uczestników ze względu na predyspozycje do sportowego uprawiania żeglarstwa.
4. Szkolenie żeglarskie dla niepełnosprawnych powinna prowadzić specjalistyczna kadra znająca problemy żeglarskie i leczniczo -rehabilitacyjne.
5. Należy stworzyć system informowania i wyłaniania ze społeczności niepełnosprawnych osób zainteresowanych żeglarstwem.
6. Należy stworzyć punktowy system doboru i klasyfikacji załóg startujących w regatach wyrównujący szansę zwycięstwa.

Bibliografia

1. Dąbrowski Wł.: "Szkolenie i wychowanie w żeglarstwie turystycznym". Wybór referatów pod red. Dąbrowski Wł., AWF Kraków 1989.
2. Dąbrowski Wł.: "Yademecum instruktora żeglarstwa". AWF Kraków 1995.
3. Orzech J., Sobiecka J.: "Sport Osób Niepełnosprawnych". AWF Kraków 1989.
4. Piskorz Cz.: "Rehabilitacja pod żaglami" W: Szkolenie i wychowanie w żeglarstwie turystycznym. Red. Dąbrowski Wł. AWF Kraków 1989.
5. Szczygieł A., Klimek E.L "Żeglarstwo osób niepełnosprawnych -wybrane zagadnienia" W: Szkolenie i wychowanie w żeglarstwie turystycznym. Red. Dąbrowski AWF Kraków 1989.
6. Williams Trevor: "International Paralympic Committee. Sailing Classification - introduction." ipc-info alvaro.ac.ak.

Tabela 1. Wiek uczestników obozów sportowo - szkoleniowych

Przedziały wieku	Liczba osób
do 10 lat	15
11 - 13 lat	62
14 - 16 lat	72
17 lat i więcej	36

Tabela 2. Uczestnicy obozów sportowo - szkoleniowych a rodzaj dysfunkcji (schorzenia)

	Rodzaj dysfunkcji (schorzenia)	Liczba osób
1	uszkodzenie narządu słuchu;	13
2	upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim;	21
3	upośledzenie umysłowe w stopniu ciężkim (w tej grupie znalazło się jedno dziecko z cechami autyzmu, jedno z zespołem Dawna, dwie osoby ciężko upośledzone umysłowo);	4
4	mózgowe porażenie dziecięce, z których	9

	większość stanowi postać diplegia spastica, poruszających się samodzielnie lub o kulach;	
5	skoliozy zaawansowane i mniejsze, stany po wrodzonych dysplazjach stawów biodrowych, skrócenia kończyn dolnych o różnej etiologii;	136
6	zniekształcenie narządu ruchu powstałe w przebiegu różnych chorób układowych jak: artrogypoza, wrodzona dysplazja wielonasadowa, wady nabyte (przykurczę w stawach uniemożliwiające ich prawidłowe funkcjonowanie), wady wrodzone (np. brak kończyny górnej) itd.;	10
7	niedowłady wielokończynowe, czyli osoby z porażeniem trzech kończyn po poliomyelitis, z porażeniem kończyn dolnych, po urazie rdzenia kręgowego, z wysoką przepukliną oponowo - rdzeniową;	3
8	dzieci chore na jałowe martwice kości, choroba Osgood -Schlattera, Scheurmaua, idiopatyczna osteoporoza młodzieńcza;	5
9	dzieci cierpiące na schorzenia przemiany materii (cukrzyca) i schorzenia iuternistyczne (astma, zapalenie dróg moczowo-płciowych).	8

Tabela 3. Rodzaj dysfunkcji a stopień zainteresowania żeglarstwem

	Rodzaj dysfunkcji (schorzenia)	n	Zainteresowanie			
			wysokie 9-10 pkt	średnie 6-8 pkt	przecięt. 3-5 pkt	mierne 0-2 pkt
1	uszkodzenie narządu słuchu;	13	6	4	3	-
2	upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim;	21	3	7	5	6
3	upośledzenie umysłowe w stopniu ciężkim (w tej grupie znalazło się jedno dziecko z cechami autyzmu, jedno z zespołem Dawna, dwie osoby ciężko upośledzone umysłowo);	4	1	1	-	2
4	mózgowe porażenie dziecięce, z których większość stanowi postać diplegia spastica, poruszających się samodzielnie lub o kulach;	9	6	1	1	1
5	skoliozy zaawansowane i mniejsze, stany po wrodzonych dysplazjach stawów biodrowych, skrócenia kończyn dolnych o różnej etiologii;	136	72	35	26	3

6	znieskształcenie narządu ruchu powstałe w przebiegu różnych chorób układowych jak: artrogrypoza, wrodzona dysplazja wielonasadowa, wady nabyte (przykurczę w stawach uniemożliwiające ich prawidłowe funkcjonowanie), wady wrodzone (np. brak kończyny górnej) itd.;	10	4	5	1	-
7	niedowłady wielokończynowe, czyli osoby z porażeniem trzech kończyn po poliomyelitis, z porażeniem kończyn dolnych, po urazie rdzenia kręgowego, z wysoką przepukliną oponowo - rdzeniową;	3	1	2	-	-
8	dzieci chore na jałowe martwice kości, choroba Osgood -Schlattera, Scheurmaua, idiopatyczna osteoporoza młodzieńcza;	5	2	3	-	-
9	dzieci cierpiące na schorzenia przemiany materii (cukrzyca) i schorzenia iuternistyczne (astma, zapalenie dróg moczowo-płciowych).	8	3	3	2	-

Tabela 4. Rodzaj dysfunkcji a stopień zdobycia umiejętności żeglarskich

	Rodzaj dysfunkcji (schorzenia)	n	Umiejętności			
			wysokie 9-10 pkt	średnie 6-8 pkt	przecięt. 3-5 pkt	mierne 0-2 pkt
1	uszkodzenie narządu słuchu;	13	4	4	3	2
2	upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim;	21	2	4	7	8
3	upośledzenie umysłowe w stopniu ciężkim (w tej grupie znalazło się jedno dziecko z cechami autyzmu, jedno z zespołem Dawna, dwie osoby ciężko upośledzone umysłowo);	4	-	-	1	3
4	mózgowe porażenie dziecięce, z których większość stanowi postać diplegia spastica, poruszających się samodzielnie lub o kulach;	9	5	2	2	2
5	skoliozy zaawansowane i mniejsze, stany po wrodzonych dysplazjach stawów biodrowych, skrócenia kończyn dolnych o różnej etiologii;	136	36	50	31	17
6	znieskształcenie narządu ruchu powstałe w przebiegu różnych chorób układowych jak: artrogrypoza, wrodzona dysplazja wielonasadowa, wady nabyte (przykurczę w stawach uniemożliwiające ich prawidłowe funkcjonowanie), wady wrodzone (np. brak kończyny górnej) itd.;	10	1	5	3	1

7	niedowłady wielokończynowe, czyli osoby z porażeniem trzech kończyn po poliomyelitis, z porażeniem kończyn dolnych, po urazie rdzenia kręgowego, z wysoką przepukliną oponowo - rdzeniową;	3	1	2	-	-
8	dzieci chore na jałowe martwice kości, choroba Osgood -Schlattera, Scheurmaua, idiopatyczna osteoporoza młodzieńcza;	5	-	4	1	-
9	dzieci cierpiące na schorzenia przemiany materii (cukrzyca) i schorzenia iuternistyczne (astma, zapalenie dróg moczowo-płciowych).	8	1	4	3	-

Tabela 5. Rodzaj dysfunkcji a patent żeglarsza jachtowego PZZ

	Rodzaj dysfunkcji (schorzenia)	1995 Piławki		1996 Załęże	
		zdających n=22	zdanych n=9	zdających n=23	zdanych n=17
1	Uszkodzenie narządu słuchu;	-	-	2	-
2	Mózgowe Porażenie Dziecięce	1	-	1	1
3	Skoliozy, dysplazje bioder, skrócenie kończyn dolnych	19	7	19	15
4	Niedowłady wielokończynowe	1	1	-	-
5	Jałowe martwice kości	1	1	-	-
6	Choroby inne	-	-	1	1
	Razem	22	9	23	17

Tabela 6. Średnia ilość godzin wypływanych

Rok	Rodzaj imprezy	Godzin
1995	obozy żeglarskie	72
	obozy żeglarsko - hippiczne	24
1996	obozy żeglarskie	90
	obozy żeglarsko - hippiczne	23
	regaty na otwarcie i zamknięcie sezonu żeglarskiego	15